

ОҖО ХАРАҖЫН УУТА ТОХТУБАТЫН ТУҢУГАР ...

Бэс үйийн 3 күүлтэр улуус даяалтатан мушхат-
тыр салалтыг Дьокуускай куораттан дьыо күрээ,
ыгччиг психологическай кининин ийинин тэрийдийбит
“Мобильнай кэрииксе сулууспата” тэрилтэ үлөһүггэрэ,
профилактикальыр сиспэмэ уорганыарын
бэрэстэийиггэрэ кыгытылаах субо-семинар
ыппылыина. Манаа улуус уһууааныарын, оскуола-
рын салайааччылара, специалистэрэ,
психолоктэр баһылыктара көхтөөх кып-
тылаа ыппылар.

Семинарға сулууспа сүрүн үлгилер хайысханын туһунан Дюкусовкай куорат дьахтарынан, ыччыша психологическай кинини сбирдесэйдэн абонангыһын толороочу С.А. Миронова сүрүн ыһтыһыторунун оһордо. Салгыы профилактикальык системэ уорганнарын уопсай үлэстэрин туһунан үлүүс үөһээ управлениетын иһтин уонна сайыннарыы отделин начальнига И.Г. Винокурова, састарын ситэ илж оһолор дьыалаларын жонтуруулаах отдел старшай инспектора Н.Н. Попова, улустары дьахтарынан өлүүр кини салайааччыта Ф.С.

Седәлиңизсә информацияныҗаң иҗитүгез.

Күн нээх агаарыгтар С.А. Миронова уюуна "Мобильный юрисис сулуусалын" педагог психолог А.В. Кузмин кырыктаах сыйланган, күүнүн өттойүүтүн эмсэлэлбиг саветарын ситэ илик оролорго хайдах мемалүүлөөсэ сабун туунаа методический семинар тэрийтюр. Хас бирлдин кытааныга методический пособие түнэтиюр, сунтэнэ өрөстүбүлүстээди 8-800-100-22-83 нүмөрүдэх "Мобильный юрисис сулуусалын" анонимный телелүүн үлэтирин билгизтюр.

Улууска дың көргөн уюна ыңычт
психологический киинин Чурагылыаы филиа-
лын билигин Т.П. Филиппова салыар. Киин
ининио Сардана Александровна Миронюка эмиз
олус ситииниотехник үлэтин салыан, дубунана
үрүтөн, билигин Дыскуускай куоракка үлэтин
сабалыа. Дың көргөн, оҕо аймак, ыңычт бигэ туруктаах
олохтоомоллорун туһугар күнүгө түбүгүрүр үлэниг
кыргыттарбылар ситииниотехник баҕарыаҕын.

СЕМЕН ЖЕНРИНСКЭЙ

**СТЕПАНИДА ГОГОЛЕВА
– ПОБЕДИТЕЛЬ
СЕВЕРО-ВОСТОЧНОЙ
ОЛИМПИАДЫ
ШКОЛЬНИКОВ ПО
ФИЗИКЕ**

Среди 1 826 участников Северо-Восточной олимпиады школьников по физике лучшие результаты показывали ученики 11-го класса Чурапчинской спортивной школы-интерната олимпийского резерва Степанади Гоголева. 4 июня в Северо-Восточном федеральном университете наградили победителей.

Всего в олимпиаде по физике участие приняли 1 826 школьников со всей России. Победа дает выпускнику возможность получить дополнительные баллы индивидуальных достижений при поступлении в вуз. На награждении победителей проректор по педагогическому направлению СВФУ Михаил Федоров сказал, что их ждут на обучение в федеральном университете. «Отрадно, что лучшие школьники становятся нашими студентами и во время обучения показывают высокие результаты. Мы надеемся, что вы станете профессионалами высшего класса», — сказал Михаил Федоров.

Деяния факультета довузовского образования и профориентации СВФУ Светлана Федорова отметила: «Северо-Восточный федеральный университет — один из динамично развивающихся вузов страны. Я думаю, вы сделаете правильный выбор, выбрав наш университет», — обратилась она к абитуриентам.

Ответственным за проведение Северо-Восточной олимпиады школьников выступает факультет двужового образования и профориентации СВФУ. Олимпиада проводится по 17 предметам. В течение учебного года факультет проводит курсы подготовки к ОГЭ и ЕГЭ по всем предметам, проводит каникулярные курсы и тесты для выбора профессии для школьников. В этом году в олимпиадах приняли участие более 35 тысяч учащихся из 65 регионов России и зарубежных стран.

Пресс-служба СВФУ.

2016 – өрсүүбүлүкбэ Благонстройство сыла

ЧУРАПЧЫБЫТ КҮӨБҮНЭН СУУГУНУО

Бийиыгы сэт өрсүүбүтүсөбитигэр
нэһилэниэх туунары туйсаран
онору сыһан биллэрэлтэн,
улуссутугар мааныа туһаламмыт үлө-
хамас билииннан кытылар.

Оп курдук Чурагчы нэһиликтэр бу күнүргэ мас уонна сибээки араас көрүлгөрүн спордуугун үтэнэ. Нэһилик баһылыгын социальный бопсурсостарга солбуйаччы П.Е. Гуляев биһиликкөрбүтүнэн, быйыл сайын 780 мас спордулара былааннаныар. Онуоха 380 устула тигит мас көрүгүн ТОС-тар олохтоосторо, тэрилтэлэр үлэһиттэрэ бу күнүргэ аһарды бүтэрбиттэр. Аны күлүн иккис түһүмэххэ хатыг мастары аһарду былааннаныар. Маны тэнэ историческай суспалаах кэрэ бөлө мистэһорбүтүгэр 50 тыһыыныа кэригэ сибээки араас көрүгүн спордулар.

Бос ыйын 8 күндүз улуустайгы кустуура управленийын, "Айылы" кустуура духу, обунай сайдыы кинини, "Чуоранчык" уйууун, А.А. Саввин атынан история уосона этнография музейин коллекциялар, Чурапчыларды техникесий килдик үлгилер, устудуоннары Хоту Көһөрдүү мемориалыгар сибюун спордууттар суб-уолуунугу тэрийдилэр. Онуога уосайа 50-ча күни субутуннуука көктөөсүк кылын-ни. Ким уу таста, ким сыйыс от ырастата, ким буор көбүттү, ким сибюун спорто...

Урууныг хувиар "Чурагч" хувиар
 урууныг 14 үзэгт суботунуудыг хувиар
 хувиар: Урууныг сэдвээрх Августин
 Александрович Захаров
 билийнхорбинийн, сэтгэх хувиар
 гүйцэтгэх хувиар, сэдвээрх
 урууныг суботунуудыг хувиар
 хувиар хувиар хувиар

“Чурашнычкар” бийлэл саас эрдэтгэн сагаалан, 2000 устуул сибээни араас көрүн ароссаадыгын үүнэрбигтэр. Онуоска минта сайын фижес, петуния, фиалка, настурция, мильва, бархатын, яюла сибээкитэр сыдылсукунго татаан, мемориал территориян сийлгитин сиймискээр. Оттон “Чурашныч” улууһын сайыарыгылыг тэригээр Чурапчытаагы спорт институтун коллектива бу күннэргэ Хоту Кеһерлүү мемориалыгар уонна “Бостур Уус” стадионна мас араас көрүнүн олордубут. Бу күн техникесий колледж саалаата сибээкитэри таһыга тиккиттөөн хангалыда. Ожон үтө атахтамшаа, кимгэр тэригиттэ.

Мянган сайхан ураныг
композицитайлан таньшлыбыг кустук
онгоох нэрэ сибээнтэр хас биирдэи кифи
сүргэтин көтөхүүхтэрэ, сурахтэрин

машыны, пышкара, арыас керун мастарбын
сыйтан сый улаштан, сийититийи сийи
улуусут кини: кубурун суутуно.

Анна ЗАХАРОВА

БЭС БИЙН 9 КҮНЭ, 2016 СҮЛ, ЧЭНГЭЛ

2016 – удууска Музей сыла

КЭРЭНИ КЭРЭХСИИР КЭСКИЛЛЭЭХ ҮЛЭТЭ ТЭНИЙЭР

Ө бүтэбт үтүө үгэһин, уран иис көрү дьарыгын
улуун тыһынабыт, тивөөрбөт кэһини көрү
маастара, иистэннэг Федора Григорьевна
Пудова буолар. Сахабын иистит, өбүтэбт үтүө дьарыга,
үгэһөбөт-сүтүт, үүтөр-сайлараналлах. Сана сайдыылаах
үйбэ дьон-норуот духуобунай, култуурунай, айар-тутар
таһыма үрдээн, көтөн ийэр. Сахабын көрүстэ былыр-
былырыгытан, үйбөтөрү унуордан, бэйэтин олохун-дьаһанын
тутулуу, үтүө үгэстэрин, төгүт дьарыктарын ийдэ кэлбит
биир мыһаар, үгэһит норуотунан буолар.

Бийлиг бийтин төрөөбүт дойдубутатар, тапталлаах. Чурапчыбытлар улуусугу бөлһөлөгө Музей сыллаах бийлерэ. Төрөөбүт норуотун урууку оһоһун, үөрүүтүн, хоһолтоһун, үүнүүтүн-сайдыһын суолун билбэ, ытыккаһа, үөрөһө; хаталлаһ норуот, дойду кэһиһэ, кэрэһи. Музейдар сүрүн соруктара – төрөөбүт-үөһөһиһ дойду, дыһ-сэрэ кэһ туттар, ытыктыыр чулуу дыһун туһунан кэһр көлүһөһэ тиририһи, олоһо босбуһ чаһыһа, үрдүкэ, сыдыһа тартыһы үтүө хоһолорарын үөрэһи, үйөһиһ босар.

Дорја Пудова – мин кун-кубай нийм Анастасия Михайловна Макарова – Макарова биһигэ төрөөбүт баппа Макаров-Синцев аймах кэпч туттар күндү кэлбитэ. 1927 с. Сыннап төһөлүгүннү Бэрэ дээн бэрт буччум, көрө айылгылаах улахан ыраас куолутордоох, арыл-йар алаастардаах Сахабыт сиринн бир үгүс мааны дойдутугар кун сиринн көрбүтэ. Түөр дэһийбиттэ, бис бэркэттэ, түөр бэлкстараага. Аппа Михаил Дмитриевич – Минно Мосолов – Бэрэ уластат ытпак кырдыага элэ. Ийигэ Боксуйа Кривога дээн эби. Сэрин иинниэ Дороска биһигэ төрөөбүт дэһийтэ, сэриг ордобото, Бэрэ хөһүүт үлөһит дэһастара Ирина Михайловна Пудова кэрэһинсэн Григорий Пудованын айылларына сууйтаран нитэ, үөрөттөрө ылбытар. Онко дэһийбис Федора Григорьевна Пудова буолбут.

1950 с. Даскуусайгазды культурнай-сырттар учувши библиотечнай отделениетти бүтүрбэтэ. Устудуусунуу сырттарыгар олобун додурон Григорий Яковлевич Григорьевсыйи библиотитэрэ, Үөрэхтэрин ситиһиллосокти бүтүрэн, Григорий биология, химия учууталынан ананан Уус-Майага үлэтин барбыттыра. Федора Григорьевна дойдутугар ахылуун багарбака. 1958 с. Чураптыга көһө килбитэрэ. Григорий Яковлевич учууталтан сааһаан оскула үөрэх чааһын сэмбирексийинит, директоригэ үөрэх управлениетин инспекторунан үлэтибэтэ, үөрэх сааһытыгар үлэсэп нолуулан килтирбэтэ.

Чурагчын орто оскуулыгтар библиотеканын таахаарынакхык үлсүбобит. Кыра эрдэмттен үлсүз, ий эрииле үөрэмминг буссан, ийини үлсүлүр ким эрииле оску окулорун савалыны ийе мындарылар үлсүлүтүз. Кинисизилсүз, былысаталырга ийопиттен уонна эбелит керон үөрэмминг. Ийисе тапталын, умкулганын оску окулорутар, геллиилек дыксталарыгар тарапалыт. Үлсүлү дьон-сүзү керүлүтүз 1956 с. Саха сириг мычалын I фестивалыгар самодельствый маастарлар үлсүлүрүн кыра былысаталыгар таахарбыт. Мавна киини туостан тик „Арыл тууйаһа“ уонна ийинит кылыс сизекин хара маастарга (мылшах ийинг) турбут. Туос уран ийини савалыттан Анастасия Василевна Сивцевтан үөрэм улулуллубут. Наста Сивцева Бэрэ сиритүз Сивцев иймак дьылма-сиритүз үчүгэй туос-тулун биллүрү үлү.

[illegible]

сыймыгас сыйланышын собулгант: Бу үстүн таһыян осконд кырылгартын доводстводо, инок, ас астырга үөрөлгит. Олус үлүлүйөн „Туоснаи“ курулуоско даярыктабыт: Бу курулуос осконорун үстүгүз араас быштыкчаларга келгит, сыйлыгытмалгит. Бу

кадгата Ситийийаахматтара. Бу саудалашыптан билигин биллэр норуот маастарыара Сылан сириттэн үүнөн тахсыбытара. Сыланта үтэтир кэмгэр Федора Пухова нэһилиэк диакталарын саха төрүт тантаһын кырыыйыга уонна тизиниэ үөрэтэр. 1967 с. Сылан Улун Куолутар улахан Улуу Октябрыйкай революцион 50 сылыгар аналлаах үбүлүйдээх ыһыах ыһыллыбыта. Бу ыһыахка бары сирит-туму тутуһан, алгыс түһүрттөн, үстөйөн сүргэ аһыыллан, дьон сасалыы таттан, диакталар кимикэ баарынан хаарыс олоһо быһаат баанан, бистэ-уурдах сиктээх соһу кэтэн, соһу курунан курдунан, ситдэрэй быһсабайдаах хайыаччыты, халеддай ырыахчыны, бастыга аһостон кутэн, сиктөөн сыллыбытара. Мин аҕам Сүөдэр Баһылайыбыс Махаарап үрүн айыылартан илгэни-быйыны көрдөһөн-аартанан, саха үгүө-мааны тылларын этэн алгыс түһүрттө. 20-ч сыл алгысчытынан сыллыбыт аҕам бараксаны дьон сыдыастык ахтарар.

Бу сый оройунангазы уус-уран саморепетиторлук көрүү фестивалыгар сыяктар сахалыы ойсордох үтүөүзүн танаһа дьүүлүөр субэ үрдүк сыныбылын ылбыта. 1967 с. Федора Григорьевнаны дойдутун историйна, өбүгэ үгэтин, төрүт ийин тилинэрэгэ үтүө хардыларын, үлэтин сыналлан Чуралгылаары кырайы үрөтөр историческай этнография музейгар научнай соудиниынан үтүө анаабытара. Кийин диригинге хоһоонноох, кэп даалаһынаах үлэтигэр ис сүрөттөн ылсыбыта. Ойун-сааһын түмө, өссө 1960 сытан үлэтөн садалаабыт уран тарбахтастар түмсүүлэрин көнгөтэ, кытааччытын элбэтэ, үтө ис хоһоон өссө байтылыбыта. Таланнаах инстэннигэр, уустар бииттэн-биир тахан испиттэра. 1967 с. "Чурагыла Федора Пулова көрүтүнниин" "Уран тарбахтастар" дьон чулуу маастардар обществолара тэрлиибитэ. 70-ча кэллээх түмүүтэ көмүс, мас уустара, муосчулар, худобундуктар, сахалыы тавас, туос маастардара дырыктамытара. 1966-1968 сс. аан бастаы нурут таланнаастарын слетулар научнай-чинчийер конференция национналай ине, уус искусствоһун тилинэрин, харыстаһуун-дьүһүнүүр дырыгын сүтэрбөө сайыннарар үлэтэр сурун суолара ыйылыбытара. Чурагы маастардарын Саабыт сирэ эрэ булбаһа, бүтүн аан дойдуга омук сирдэра, дойдубут тэбэр сүрөгэ Москва кураат хосбур огостубуттара, улахан биһирэбитэрин биһирэбиттэра. Чурагылар бу дьүһүннаах садалааһыннарын телевидениеэ устан, айаан көрдөрбүттэра. "Известия" хаһыада, "Советская женщина", "Огонек" сурунааллара таһырбытара, араас таһымнаах быыстапкаларга кытыннарбытара. "Халла да суох дыксты күрэ, нурут дыһаах маастардарын уус-уран огостуктарын көрдүбүт" - дьон эппиттэра. "Биллэи нуруоппут - уус, үлэги нурут Олорор дыһаабыт; саабыт балаһаа теһе да кыратын ийин, дыоммут сырдык, улахан дуһаһастар" - дьон Федора Пулова Америка биһер суруналыһыгар Майк Уэйва тоһоңсуон эппит.

1968 с. Саха сирин бастагы улахан тэрээһининэн

Быыстапканыгар Чурапчыттан 11 киликыттан, дэурэаутулук аатын ыбыгыттар. Мааша Федора Григорьевна „Кубок-чоросон“ дьон туостан үлөтэ уһулунчу сыанабылы ыбыга. Чорон Ириутскайга, Москвага ВДНХ-ба, Прагага, Мюнхенга, Токкиода быыстапкаларга туруоруллубута. Билигин төрөөбүт дойдутугар Чурапчыга А.А.Саввин аатынан музей бастын көстүүлөх, улахан сыанааһах, дыһууһах экспоната буолан кинигэ-хасик харалтан, көлөр көрүүһөбүт сатыллыһан сыһайа турар.

Федора Григорьевна тэрийбит; сайалыгыт уус-уран ийини түмсүүтэ 1989 с. „Народный“ үрүк аатын ыбытта. Билигин Чурапчылааһы „Ай“ народнай студия айар үлэтингэ үрүк кыриитин сипистэ. Айымньылаах үлэтэ кыһыт көмүс мотэ-элигэр бэлэтэммитэ. Чурапчыга хас нэһилиэк ахсын уран нис түмсүүлөрэ тэриллэн үлэлиилэр. Ол үрүкүк Сөгөннэ норуот маастара Федора Горохова сайааһаччылаах „Манар“ иис куруһууга, дыһасталар „Күбэй“ түмсүүлэрэ сипийиллэхтик үлэлиилэр. Мугудайга „Чурапчы улуутун норуотун маастара“ ааттаах 10-тан тахса Дэнбар Хотун айа-тута оҕоролор. Кинилэр оҕосоролор СӨ норуотун маастар-дара Прасковья Васильевна Шадрина, Раида Ивановна Терюпина бааллар. СӨ норуотун маастара, тус оҕолуктар улахан маастардара Александр Фоменчик, Оксана Николаевна айымньылаах үлэтин салгыыр.

Федора Григорьевна Пудова сырнык сыйлайдах урин илс ситимин, көмүс утарын үрдүктүктутан, күнүтүксаяан, кини ыраас, көрөмс бөйбүгөр сүтүрүйөн, диниң ис хоһоонноох, дьһунууһ үстүн, мыңһар талаанын үйбүтүң, тэңитэн Дора Пудова ааһыан үс сылта бииргө бөрүлөр Чулуу маастар* улахан ааһы улууставы кулуура управлениета олохтоото. Кини тереңүт өсүлөрө эиһе анал бөрүлэстүрүн тутарыһастара 2003, 2015 сылларга Александра Фоминична Ононеничкова Дора Пудова ааһыан бириһи ылары ситиспитэ. Өбүтүбүт үтүө үгэстэрин тэңилит Дора Пудованы кылта бииргө айбычүтүтүт Чуратчы чулуу дьһа- тиларын Прасковья Ефимовна Дьяковская, Алита Гаврильевна Платонова, Елена Алексеевна Пермякова, Ньүрүстана Дмитриевна Флегелова уода, ааһтаранан үлүс көн туттар.

Федора Григорьевна, Григорий Яковлевич Григорьевтар
өзүлөрү Иван, Василий, Сардаана билигтин дөшүн ыял
адалара, ийбэт бусуян этаннэ оюроолор, үлөмистер-хам-
сымаллар. Федора Пудова жүрөтү көрөксинир, үйүтүң
тардаар дөшүн оюлун өзүлөрү, оюлорү салынылар.
Ситим быстыбат, оюк салынар...

Евдоксия Федоровна
ДЫЧКОВСКАЯ – Изы.

Бийцэхэ сүрүүлалар

“МИЧИЛ” УҢУЙААННА МАХТАЛБЫТ

Дэлгэр-хаан кинигийн ханна төрдийгээр буулгүй? 1981 сэлсэхха сана дэлэ тугтан, жүргэним дьонугар чуталаан, билингвигийн Соколыников аатынган уулдуса 21 нүмэргээр олохсүйбуугул.

Ол дэвшигт аятаа Дмитрий Федорович Дьячковский унашбалтай нутаг, эргэстэй эдийнхэр Аистасия Полясовнаас, Мария Эверстова унашбалара баар. Калинин "Чаран" тусгагч айтгамыта.

Онгоо колон тийгэрбитгээр, сэтгэ
содолдох яал элбиге. Билгэн турад, ханна
бусарын да курдук, эгэр яал кайнцата
басгаган турад, дегсэд бонгуруоха бусгари.
Эрдэ улахан одолорбуг олорбуг
сирдэрбитгэн "Ульбич" дегсэдсидриас
үмдөөнцөгсө сэгсэлбигари.

Офислортон бастааынан, "Мичиг" улуушанын Люда сыгышыгыла, онтон утуусубуу Наталла, Саша, Алена, Герик сыгышыгытыра. Офислорбугун, очулорго, нигэччи Ирина Егорова, Васильева корбугэ-испигиз. Кини аюкун оюну нигизгэ ашагыт кини. Очоготуу кимиз салла, убаастын көрөрбуг. Олус кылааныгылах, үрдүк культуурагылах, калбит-баргыт, мадды үөрө-көтө сыгылар, олус эгипепиастык, ирдигишток нигэччи этэ. Мян мадды Ирина Егоровагы "сбидж-сбидж" дин сыгыдырм.

Огноогоу юмнээр оёгч нутагт ирдэбэл өлсөх аяан обит. Ахарь элбэг даяаг сууда, ал ээрэн оскула буюусун арьстайштарьгар оёолор ырылаах.

хошооноох, тойууаах,
такий-ууһыбыт, үөрэнэр
буһалтара. Биримэ түргэн
аһар. Аны оһолорбут оһол
Андрейна Платонов, Маша
"Мичел" уһуйуунта сыры
Платонов аһыгы ол
"сертификааах" бүтүрүнэ.

Калинин юмгөрө "Мичиг" уулуааны түрбө бэйтин ороно, депутаттыг, уюгуугаах үлгит Мариянна Николаевна Яковлева салаар. Олус тааһарылаахтык, өрө күтүрүлүктүк, бир сыллаах-соруктаах үлгитир-хамсыр үлгит коллектив.

Марианна Николаевна слух ирдибитлек салдырмачы, туздорумут сыялын тохорон туйор. Ол тузктан кестер?

Бастаган турат, кезинин үп карымчык кымырлар, үлүм, депутат булан турат, үлүм материалый-техниксий башын кыла тутта. Ол хараха бырабылар. Территория ийилер бертээсй тутулар дэ-дэиан тураллар, барыта орун-онунлар. Мирания Николаевна кылааны, түбү

аалхыбарда, “автономнай” дьыһыны сытыһы-
нан сатабылпытхык сатаһын суорор.

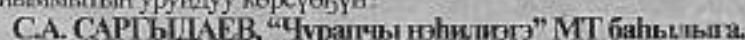
Угуйдан үлэгт үчүгэйин, оёолор араас таһымдах күрэхтэртэ ситийн төмөрлөхтөртөн тулунан биригэн-бириг үчү согуу "WhatsApp" нонү аахан, бигэн, бигини, төрөнүгдэр, эбэлэр, элэлэр, элэлэр махалбалгүрүүбү мунура сүх.

Ухуйаан сийлээччилэр үзэли түмүтэ –ниппэтээчилэрэ. Олукса “Мичиг” ухуйаан араас калуоно ниппэтээчилэрэ норуот ханааһыһыбыаан сагаларытар үтүө суобаастаахпыт үзэлиин-хамсыы сийлээчилэрттан ухуйаан күн бүтүн сирдээхтик изэнтуттар.

Түгэллөн тушан, "Мичи" ухуйан
тэрлэлбнэ 60 сыйлан сибээстэн, барь
коллективы, сөбдлэсэй Мариния
Никласаны убууһытэринэн ээрдэстэн
туран, таһаарылах үлэн, өсөө үрдү
ситиһилэри бичарыт, тус олохторун
длоу-соруу бэрдэ хаалыт.

Л.Д. Г.С. Платоновтар
Улахан дыа кэргэттээ.

ЧУРАПЧЫ НЭҢИЛИЭГИН “АЛААС АЙХАЛА” ЫҢҢАҢЫН БАРЫЛА

Күн-дьыла	Бирнэмэтэ	Тэрээнин аата	Ытыгылар сирэ
Бас ыйын 20 күнө	14.00 ч.	СР «Мас тардыһыа» федерациятын вице-президентэ, Чурапчы улуутун бочуоттаах попечителэ, Саха спордун төрүт көрүнүгүгэр спорт маастара, «Мистер Норд» анал аат хаһайына, СР Мас тардыһыага хас да төгүлүк чемпионэ, Саха сиригэр XX-с үйө бастыҥ спортсменын Степан Степанович Алексеев сырдас аатыгар анаан «Токус томтор оонньуулары» төрүт өбүгэ көрүнүгүнөн аһаас күүн күрэх	Күрэхтэһин түһүлгэ
Бас ыйын 21 күнө	02.00 ч.	"Үрүт күнү уруйдаубун!" күнү көрсүү сирэ-туома	Күнү көрсөр түһүлгэ
	08.00 ч.	Түһүлгэ кэргэниигэ	"Маңаайы" алаһа
	09.00 ч.	Ыалдьыттары көрсүү, ардылаһын сирэ-туома	Кириин арыа
	10.00 ч.	ТОС-тар икки ардыларыгар ытыгылар уран тарбахтахтар күрөстөрө (тимир уонна мас онгоһук, саахымат аттаһык, снал онгоһуктар олда.)	Туөлбө түһүлгэ
	10.00 ч.	Чурапчы улуутар Музей сыһан чорботионэ, СР культуураһын туйгуна, Сыһан уонна Чурапчы нэһилиэгэрин бочуоттаах олуктоодо Василий Никольевич Дьячковский быһыыһын аһылыгыта	"Аал Луук мас"
	10.30 ч.	"Чурапчы нэһилиэгэ" МГ дыһаһата кыттыһаах, ТОС олуктоокторун сэлэтин хаамыһа	Кивин түһүлгэ
	11.00 ч.	"Алас Айхала" Үрүт тунах ыһыак үөрүүлүк чааһа	Кивин түһүлгэ
	11.30 ч.	Токус айыыларга сүгүрүйөр Ыһыак Аһыһын түһүгүн сирэ-туома	Киин түһүлгэ
	11.45 ч.	Эбэрдэ тыл эһингэ – Чурапчы нэһилиэгин баһылыга С.А.Сартыдаев уонна бочуоттаах ыалдьыттар	Кивин түһүлгэ
	12.00 ч.	Кымыс үрдүн октуруу сирэ-туома	Аар Бадах
	12.30 ч.	Оһукай	Аар Бадах
	13.00 ч.	Чурапчы нэһилиэгин тэрилтэлэрин икки ардыларыгар ытыгылар түһүлгэ кэргэниин көрүү	Тэрилтэлэр түһүлгэлэрэ
	13.00 ч.	Түһүлгэнэн аһылык	Күрэхтэһин түһүлгэ
	13.00 ч.	"Алаһык ыһыаһаах ырыһа" Чурапчы нэһилиэгин уус-уран самодельноһа кыттыһаах эбэрдэ конкурс	Ырыһа-тойук түһүлгэ
	14.00 ч.	СР «Мас тардыһыа» федерациятын вице-президентэ, Чурапчы улуутун бочуоттаах попечителэ, Саха спордун төрүт көрүнүгүгэр спорт маастара, «Мистер Норд» анал аат хаһайына, СӨ Мас тардыһыага хас да төгүлүк чемпионэ, Саха сиригэр XX-с үйө бастыҥ спортсменын Степан Степанович Алексеев сырдас аатыгар анаан «Токус томтор оонньуулары» төрүт өбүгэ көрүнүгүнөн аһаас күүн-күрэх үөрүүлүк аһылыгыта	Күрэхтэһин түһүлгэ
	14.00 ч.	Тэрилтэлэр икки ардыларыгар ытыгылар "Кэрэчэнэ куо" саха керэ кырпыттарын күрэс	Ырыһа-тойук түһүлгэ
	14.00 ч.	Чурапчы нэһилиэгин ТОС-тарын икки ардыларыгар ытыгылар "Сахалы таһас" көрүү күрэс	Киин түһүлгэ
	14.00 ч.	"Токус томторго ырыһа-тойук дьэһэрэйер" дэһэрэй ырыһа уонна тойуһа аһаас күрөстөр	Балаһан - Олонхо түһүлгэ
	15.00 ч.	"Алас айхала!" оһукайга аһаас күрэс	Аар Бадах
	15.00 ч.	"Хомус кырдала!", "Чабырдах чыгыһа" хомуска уонна чабырдахха аһаас күрөстөр	Ураһа - Олонхо түһүлгэ
	17.00 ч. 20.00 ч.	Саха эстрадатын чабырдай сулустара Даланна, Нива, Олимпия "Дьөгэһилэр" эбэрдэ кэнсиэрдэрэ – биллэрт. 400 солк.	"Айылы" КК.
	20.00 ч.	Социалистическай Үлө Геройа РИ.Константинов төрөөбүтэ 120 сыһар аналлаах "Ат сүүрдүүтэ". Быраһыныһаах сүүйүүтүк лотерея	"Бөтүтүттэ" алаһа
	23.00 ч.	"Токус томторго үрүт-түүт" уоттаах-күөстээх дискотека	А. К. Софронов аатынан КСК
	23.00 ч.	"Көтүтүү" араас көлүөнэлэргэ анаан тыастаах-уустаах дискотека	"Айылы" КК.

Билсэр төлөвүүнхэр: 8-999-484-87-76, 8-968-151-84-66

ХОМУСЧУТТАР КҮРЭХТЭРИН БАЛАҤЫАННЫАТА

Тэрийэччилэр: «Чурапчы нэһилиэгэ» МТ дыһалтата, «Айыллаан» СК.

Булар сирэ: Чурапчы нэһилиэгэ, «Айыллаан» СК.

Күн-дьыла: Бэс ыйын 22 күнэ, 2016 сыл.

Күн-күрөс сыала-сорута:

• Олонхону хомуһунан дьүүһүн айыллыбыт айымньыларын ээстэ эйгэзэ таһаары;

• Хомус салгыы сайдырыгар сана хайысханы тобулу;

• Сана ааттары арийылы.

Күн күрөс ирээбиллэр:

• Күрөс иккэ түһүмүдүнөн ытыллар;

• Биирдиилээн тоһорончулар;

• Бөлөхтөн тоһоруу;

• Алаас айхалын дьүүһүн тоһоруу биирхээр.

Кыттааччылар үс бөлөхтөн кыттылы ытыллар:

• 15-тэр дьөрө;

• 15-35;

• 35-тэн үөһэ;

Тэрэһин ирээбиллэр:

• Кыттааччы кэҥэр-барар, хонук сир, аһылык ороскуотун бэйэтэ уйунар.

• Сайаапка бэс ыйын 18 күнүгэр дьэри ытыллар (күрөк бириэмэттэргэ сайаапка ытыллыбат);

• Айан уонна ыһах кэмгэр бириэмэттэн уонна бөлөхтөн тоһорор оһолор дорубуйаларыгар эппиэтинэни салайааччы сүгэр.

Биирхээби көрүүтөрө:

• Кытаан бириэмэ бөлөхтөрүтүн;

• I, II, III миэстэлээх лауреат, дипломан аата олохтоһор;

• Анал ааттар илгэрлэтлэр;

• Хас биирдии кыттааччыга туоһу сурук туттарылар;

• Дьүүлүүр сүбэ быһаарыыта – бүтэһиктээх.

Билсэр аадырыскыт:

Бары боллуруостарга нэһилиэк дыһалтатыгар 41-053 тел., «Айыллаан» СК, 41-482 тел. 8-999-484-87-86, 8-968-151-84-66 эрийэн билсинт.

ДЭГЭРЭН ЫРЫА АҤАБАС КҮРЭҤИН БАЛАҤЫАННЫАТА

Тэрийэччилэр: «Чурапчы нэһилиэгэ» МТ дыһалтата, «Айыллаан» СК.

Булар сирэ: Чурапчы нэһилиэгэ, «Айыллаан» СК.

Күн-дьыла: Бэс ыйын 21 күнэ, 2016 сыл.

Күрөх сыала-сорута:

• Дэгэрэн, мурун, хабарба, таналай ырыаларын кэҥик тарбаты, сайыһнарылы, эдэр ыңчат ытылларын ситиник;

• Саха ырыата салгыы сайдырыгар, утумун буларыгар күөс-көмө буолуу;

• Сана талааннары арийылы.

Күрөх ирээбиллэр:

• Сайаапкалар бэс ыйын 18 күнүгэр дьэри ытыллар (күн күрөс бириэмэттэргэ сайаапкалар ытыллыбаттар).

Күрөх сүрүн ирээбиллэр:

• Күн-күрөскө бириэмэттэн, бөлөхтөн 16-тан үөһэ саастаахтар кытталлар.

• Кыттааччыттан дэгэрэн, мурун, хабарба, таналай ырыаларын көрүүтөртөн тоһоруу ирдэнэр.

• Ырыа баянынан, хомуһунан уода, саха норуодунан инструментаарынан доһуохтаһар.

• Сахалыы таһас биирхээр.

• Кыттааччы 2 ырыаттан элбэҥи тоһорбот;

Биирхээби көрүүтөрө:

• Бөлөхтөн, бириэмэттэн тоһорончуларга I, II, III миэстэлэр олохтоһолтор;

• Анал ааттар илгэрлэтлэр;

• Хас биирдии кыттааччыга туоһу сурук туттарылар;

• Дьүүлүүр сүбэ быһаарыыта – бүтэһиктээх.

Билсэр аадырыскыт:

Кытаарга сайаапканы, бэс ыйын 18 күнүгэр «Айыллаан» СК түһэрэбит.

Билсэр төлөпүүнү: 41- 482, 8-999-484-87-86, 8-968-151-84-66.

ЧАБЫРБАХ КҮРЭҤИН БАЛАҤЫАННЫАТА

Ытыллар күн-дьыла: Бэс ыйын 21 күнэ, 2016 с.

Ытыллар миэстэлэр: Чурапчы нэһилиэгэ, Маҕаайы алааһа.

Тэрийэччилэр: «Чурапчы нэһилиэгэ» МТ дыһалтата, «Айыллаан» СК.

Күрөх сыала-сорута:

• Чабырдах жанрыгар үүтөр көлүөтө ыңчыты уһууу;

• Сана ааттары арийылы.

• Чабырдагы айар дыһуураах дьонно усуллубуйаны тэрийэ, болуомторо ыһылы.

• Чабырдагы көрүүтэ быһымынан сөргүтэ, кэҥэ эйгэзэ таһаары.

Кыттааччылар:

• Сайаапкаларга «Айыллаан» СК бэс ыйын 18 күнүгэр дьэри биэрэбит.

Кыттааччылар саастара:

• 16 дьэри

• 16-35 дьэри

• 36-тан үөһэ саастаах дьон, бириэмэттэн уонна бөлөхтөн тоһоролтор.

Күрөх ирээбиллэр:

• Чабырдагы эдэр тэһимэ;

• Чабырдагы кэмгэр тылын-өһүн чуолкай уонна иһилиитэ;

• Чабырдагы тылын-өһүн баайа, хомоһо, үөрө-дьүөрө түһэриитэ;

Күрөх I түһүмүдүнөн ытыллар:

• Сэрбиктэй быһымынан, кыттааччы бөлөхтөн миэстэлээн чабырдагы тоһорор (биримэттэ хааччахтаммат).

Кыһылылаахтары быһаарылы:

Чабырдахыт хойууутун ис хоһоно, ууһа-урана, кулаһын чөлөркөйө, таһа-саба, хамсаһыта, көрөөччүтэ тирэһитэ сыаналанар.

Түмүгү таһаарылы: I, II, III степеннээх лауреаттар ааттара, «Кэскилээх чабырдахыт», «Көрөөччүтэ бириэмэттэ» номинациялар, бириэмэттэ уонна хас биирдии кыттааччыга кыттыбы-тын туоһулуур Сертификат туттарылар.

Кыттааччы кэҥэр-барар, аһыыр, хонор ороскуотун бэйэтэ уйунар.

Билсэр төлөпүүнү: 8-999-484-87-86, 8-968-151-84-66, 8(41151) 41-812.

ТОЙУКСУТТАР АҤАБАС КҮРЭХТЭРИН БАЛАҤЫАННЫАТА

Ытыллар күн-дьыла: Бэс ыйын 21 күнэ, 2016 с.

Ытыллар миэстэлэр: Чурапчы нэһилиэгэ, Маҕаайы алааһа.

Күрөх тэрийэччилэр: «Чурапчы нэһилиэгэ» МТ, «Айыллаан» СК.

Күрөх сыала-сорута:

• Тойук, туйсуу жанрыгар үүтөр көлүөтө ыңчыты уһууу;

• Тойук салгыы сайдар утумун булуу;

• Кыһылаах, юра кулаһаах, уус-уран тыллаах юра тойуксуттары арийылы.

Кыттааччылар:

• Сайаапкаларга «Айыллаан» СК эрийэн билһиннэрэрин бэс ыйын 18 күнүгэр дьэри биэрэбит.

Күрөх ирээбиллэр:

• Кыттааччы саһа хааччахтаммат;

• Кэрэ кулаһа, кыһылаах, уһун тылы;

• Эдэр тылын-өһүн чуолкай;

• Дьүөрэтэн таһаарылы, түмүк тардылы;

• Сахалыы таһас-сап;

Күрөх II түһүмүдүнөн ытыллар:

I түһүмэ:

• Сэрбиктэй быһымынан, кыттааччы талбыт тиэмэттэн тойуктун иһилиннэрэр бириэмэттэ хааччахтаммат, алааһы айхаллаан туйсуу биирхээр;

II түһүмэ:

• Сүүмүрүһүн сэрбиктэйдэр, иккэ-ли буолан туйсуу. Эдэр кэмгэрэ ытыллар. Туйсуохтарын иһилиннэ тиэмэттэн ытыллар.

Кыһылылаахтары быһаарылы:

Тойуксут хойууутун ис хоһоно, ууһа-урана, кулаһын кэрэ, таһа-саба, хамсаһыта, көрөөччүтэ тирэһитэ сыаналанар, кыттааччы кэҥэр-барар, хонук сир, аһылык ороскуотун бэйэтэ уйунар.

Түмүгү таһаарылы: I, II, III степеннээх лауреаттар ааттара, сыаналаах бириэмэттэ, уонна хас биирдии кыттааччыга кыттыбы-тын туоһулуур Сертификат туттарылар.

Билсэр төлөпүүнү: 8-999-484-87-86, 8-968-151-84-66.

ТОС-ТАР ИККИ АРДЫЛАРЫГАР ЫТЫЛЛАР «САҤА ТАЛБА ТАҤАҤА» КӨРҮҮ-КУОНКУРУС БАЛАҤЫАННЫАТА

Булар күн-дьыла: 2016 сыл бэс ыйын 21 күнэ.

Булар сирэ: Чурапчы нэһилиэгэ, «Маҕаайы» алааһа.

Тэрийэччилэр: «Чурапчы нэһилиэгэ» МТ дыһалтата, «Айыллаан» СК, Арчы Дьытэ.

Сыала-сорута:

• Саха норуотун үтүкэ олоһурут таһаһын-сабын көрлөрүү;

• Чурапчы нэһилиэгин иккэтиннэртөн, уран тар-бахастарын сайдар маастарыстыкаларын үрдэттэ;

• Аһыгы таһаска сахалыы ойууну-маһаары табыгастаахтык туһаны;

• Айар талааннаах иккэтиннэртөн, модельердэри түмүү, үтүктэрин дьон сыаналыылар таһаары.

Сүрүн ирээбиллэр:

• Саха таһаһын сымэзэ кэргэстэ тоһору булуохтаах;

• ТОС олохтоохторо дьыо кэргэтиннэ кытталлар (эбэ, эһэ, ийэ, аҕа, оҕо);

• Авторскай коллекциянан кыттыан сөт;

• Коллективтар 5-тэн итэҕэзэ суох булуохтаахтар;

Наһарааллааһыны:

Куонкурус түмүгүн 1, 2, 3 миэстэлэр уонна «Төрүт үтүкэ олоһурут»;

«Оҕо – аймах таһаһа»;

«Аһыгы сахалыы таһас» анал ааттар уонна туоһу суруктар туттарылыахтара.

Сайаапкалар бэс ыйын 15 күнүгэр дьэри 41-482 төлөпүүнү факсынан ыһылы.

Бары боллуруостарга нэһилиэк дыһалтатыгар 41-938 тел., «Айыллаан» СК, 41-482 тел. 8-914-263-92-15, эрийэн билсинт.

ТОС-ТАР ИККИ АРДЫЛАРЫГАР ЫТЫЛЛАР УУС-УРАН ОҢОҢУКТАРЫ КӨРҮҮ БАЛАҤЫАННЫАТА

Булар күн-дьыла: Бэс ыйын 21 күнэ, 2016 сыл.

Булар сирэ: Маҕаайы алааһа, быһастаах түһүлгэттэр.

Тэрийэччилэр: «Чурапчы нэһилиэгэ» МТ дыһалтата, «Айыллаан» СК, «Уран уустар» Чурапчы нэһилиэгин норуот маастардарын түмүгүтэ;

Сыала-сорута:

• Саха норуотун уус-уран оҥоһуктарын, туттар матыан арааһын пропагандалаһыны;

• Чурапчы нэһилиэгин иккэтиннэртөн, уран уустарын сайдар маастарыстыкаларын үрдэттэ;

• Оҥоһуктарга аһыгы техниканы табыгастаахтык туһаны;

Сүрүн усуллубуйата:

• Кыттааччы дьарыгын сүннүтүн быһастаахтык матыан тутсаһаһык туруоран дьүүлүүр сүбэзэ көрлөрөр;

• Кыттааччы бэйэтин, дьарыгын туһунан кэспир-көрдөрөр буклеттаах буолар ирдэнэр;

• Оҥоһуктар бары этикеткаах, тоһору ааттаах-суолтаах булуохтаахтар;

• Көрүү кэмгэр аһы-туһу көнүлүнэр;

Наһарааллааһыны:

Көрүү түмүгүн көрүнөрүн 1,2,3 миэстэлэр таһаһахтара.

1. Национальнай иккэ;

2. Керамика уонна гончарство;

3. Мас, муоһ оҥоһуктар;

4. Туос оҥоһуктар;

5. Кыл, сэтэ оҥоһуктар;

6. Көмүс оҥоһуктар;

7. Тимиргэн оҥоһуктар;

8. Быһастаах;

9. Тирэһиттэн оҥоһуктар;

10. Аһаһык иккэ;

Дьүүлүүр сүбэ быһаарыыта бүтэһиктээх уонна маһаһаһылыбат.

Сайаапкалар «Айыллаан» СК ыһылы, факс: 41-482.

ТЭРИЛГЭЛЭР ИККИ АРДЫЛАРЫГАР ЫТЫЛЛАР «КЭРЭЧЭЭНЭ КУО» БАЛАҤЫАННЫАТА

Тэрийэччилэр: «Чурапчы нэһилиэгэ» МТ дыһалтата, «Айыллаан» СК.

Булар сирэ: Чурапчы нэһилиэгэ, Маҕаайы алааһа.

Күн-дьыла: Бэс ыйын 21 күнэ, 2016 сыл.

Кыттааччылар: 18-25 саастаах кэргэстэ суох кыргыттар кыттылы ытыллар.

Сыала-сорута:

• Чөл олоһу кэрэ көстүүнү пропагандалаһыны;

• Сахалыы таһаһы дьонно сөргэзэ көрдөрүү;

• Сана талааннары арийылы;

• Сахалыы иһилиннэ үйүтүн.

Куонкурус программата:

1. Түһүмэ – «Кимтэн кимнээх, хантан хааннаах» - Бэйэни билһиннэрин 3 мүн. уһааһа, сахалыы таһас ирдэннэртэр;

2. Түһүмэ – Талыы талба талааннаах. Көрөһөнө куо – бу көрүнөртөн I талаһыт. Тойук, оһуһаһы, дэгэрэн ырыа, оһонхоттон быһа тардылы, сахалыы үтүкүү, чабырдах, сахалыы инструментаах нүмэр;

3. Түһүмэ – «Көрөһөнө куо» - Аһыгытыы моһуоннаах сахалыы таһас «Авангард» таһаһын көрүү;

Наһарааллааһыны: Анал ааттар уонна сыаналаах бириэмэттэ туттарылыахтара.

Кытаарга сайаапканы, бэс ыйын 20 күнүгэр «Айыллаан» СК түһэрэбит.

Билсэр төлөпүүнү: 41- 482, 8-999-484-87-86, 8-968-151-84-66.

Дьүүлүүр сүбэ 5 бааһынан сыаналыыр дьүүлүүр сүбэ быһаарыыта – бүтэһиктээх.

Уйгуну-бийангы дэлэтни – барыбыт сорукупт!

Уйгу кыбата

"Чурапчы" ТХПК "Сага олох" хаһаакка ыйга биридэ тахсар анал сыһыарыпта

№ 5 (51)

2016 сыл
Бэс ыйын
9 күнэ
чэппиэр
№60 (11227)

САЙЫЛЫККА КӨҮҮ САБАЛАННА, ЫҤАХТАРГА БЭЛЭМНЭНИИ ҮЛЭЛЭР ЫТЫЛЛАЛАР

„Сага олоххо“ Чурапчы ТХПК тыа хаһаайыстыбатыгар аналлаах „Уйгу кыбата“ сыһыарылыгыгар, сыл сабаланыгыгар, быйыл ыгытаах үлэлэрин туһунан сүрүбүтүт.

Онно киин буйуна өрөмүөс ыгытылаахтарын, Мугудайдагы ас-үөл комбината реконструкцияланыахтаабын билһинирбит. Бу күнүргэ киин буйуна өрөмүөс түмүктэнэн эрэр. Ас-үөл комбинатыгар анал үп көрүлүшүр – Россия, Саха Өрөспүүбүлүкэтэ 40 бырыһыанын, кооператив 60 бырыһыанын

хааччыыахтара. Тас, ис өтүн тулсаран оноруохтара. Оборудованиета саҥардылыаҕа.

Үүтү ыйааһына 5 ыйдаагы былаан толорулунна. Бу сылта 7055 тоннаны ыахтаахпыт. Ыам ыйын киллэрэн туран, 792 тоннаны ыахтаахпыт. 1098,90 тоннаны ыаммыт, 138 бырыһыан толордубут. Бу күнүргэ күн-дьыл туруга көнө, халлаан сылһыан от үүнэн эрэр. Онон сайылыкка тахсыл кургүөмүсү барар. Билинни туругунан, Төлөйгө В.М. Захаров, В.В. Смирников, Арылаахса Н.Н. Борисов, Д.И. Захаров сайылыктарыгар көстүлөр. Сүөһү үүтэ эбиллэр. Үлэһиттэр үүтү туттарыы сыанаһын сөбүлөтүлөр. Элбэҕи ыан дохуоттанарга интэриэстээхтэр. Нырэй төрөөһүнэ үчүтэй. Улуус үрдүнэн 4700 сүөһү төрөөтө.

Бу ыйга ыахтар буолуохтара. Мындааайыга өрөспүүбүлүкэтээҕи, атын нэһилиэккэргэ олохтоох суолталаах ыахтар ыгытылаахтара. Маньаха үбүлүйдүк саастарын туолар дьоннорун учуоттуоҕахтар. Холобур, Болтоноҕо Н.Д. Субуруускай төрөөбүтэ 120 сыла, В.М.

Кладкин төрөөбүтэ 85 сыла бэлэтэниэхтэрэ. Нэһилиэккэ ыахтарын сэрэ тэрийтэлэр, араас түмсүүлэр, түөлбөлөр, ода, сайыны уруйдаан түмсүүлэри тэрийиэхтэрэ. Аска-үөлгэ сайаапкалар кииртэлэтилэр. Мындааайы, Дьоксуускай тэрийтэлэрэ, „Чурапчы“ түмсүү, РИХ хампаанна, тыа хаһаайыстыбатын министриэтибэтэ, о. д. а. сайаапкаларынан үлэһиттэр эрбэт. Сүрүн аһылыктарын – үтэһэтэх эт, кымыһы биһигиттэн ылаахтара. Атын аһы туту сакаастаабыттарын, кыалларынан, оноруохтут. Кымыһыт бэс үүтүтүн онорулуоҕа. Хагылыттан Егор Попов 1 тоннаны туттарарга дуогабарластыта. Оттон „Чыапсара“ ТХПК (И.И. Хон) 2 тонна кымыһы оноруоҕа. Бу хаһаайыстыбалар бизни ырга уопуттаахтар. Үтэһэтэх эти бэс, убаһа этиттэн оноруохтут. Кыһылгы саппаасыт баар. Сылгы иһин эмэ үтэһэтэн атылылаахпыт.

Мындааайыга павильоннарга атылылааһыны тэрийиэхтэ. Бэйэбит үлэһиттэриг эргиниңэ үлэһиттэрэ. Анал көңүл ылаахтара.

Бу күнүргэ, бэс ыйын 4-5 чыһылаагыгар улуус делегацията Москва, Санкт-Петербург куораттарга ыах ыстылар. 4 центнер аһы-үөлү сөмөлүтүтүнэн биһиги 5 киллээк делегациябыт илбэ барбыта. И.А. Болонинкай (менеджер) салайар. Н.В. Оксентьевичева, („Быйан“ маҕаһыны провадэча), К.К. Седаницев („Алтыс“ кафе повара), М.М. Васильев (менеджер), А.А. Болонинкай (кондитер) бааллар. Бары – этэр дьоннор. Иһиги сорох өтүн биһиги хааччыдыбыт. Аһы-үөлү тардыла, аһаҕыла кытылыны ытылар. Ыах үтэһэ кубулуйбут программанан ыгытылаа. Бу тэрэһин аһы-үөлүн ити куораттарга үлэһиттэр Саха сириг постпосредствота сакаастаар. Илэрэ сыл Мэнэ-Ханалас, быһырыан Амма улуустара тэрийиһтэрэ.

Улуус киһинигэр баар маҕаһынарбыт, тэрийтэлэриг бары үлэһиттэр. Иһэр ууну туһаныа улаатар, „Ыраас уу“ сыага толору күүһүнэн үлэһиттэр. Быйыл сайын халбаһы, ыһааһыт эти онорор сыахтарбыт толору үлэһиттэрэ.

ҮҮТ СОБОТУОПКАТЫН 2016 СЫЛ БИЭС ЫЙДААХ ТҮМҮГЭ (ТОННАНАН)

п/н	Наслега	2016	показатели за 5 месяцев 2016					показатели за май 2016				
			План	факт.	разница	выполн.	факт.	план	факт	разница	выполн.	факт.
		план	I - V	I - V	от плана	в %	2015	май	май	от плана	в %	2015
1	Алагарская	287,6	35,5	85,68	50,177	241,3	60,48	15,4	34,97	19,57	227,1	24,72
2	Бахсытская	295,4	47,1	68,29	21,193	145,0	22,64	20,4	27,22	6,82	133,4	10,81
3	Болтогинская	342,8	31,2	24,86	-6,345	79,7	13,86	13,5	12,84	-0,66	95,1	5,73
4	Болугурская	490,8	63,3	85,29	21,989	134,7	40,66	27,4	34,03	6,63	124,2	16,26
5	Арылахская	294,8	36,4	53,84	17,441	147,9	47,77	15,8	21,82	6,02	138,1	19,08
6	Кытанахская	298,3	26,4	36,16	9,762	137,0	29,54	11,4	13,01	1,61	114,1	10,46
7	Мугудайская	453,5	53,3	61,34	8,037	115,1	61,75	23,1	25,47	2,37	110,2	22,51
8	Ожунунская	492,5	66,0	77,70	11,7	117,7	55,50	28,6	38,44	9,84	134,4	24,75
9	Соловьевская	779,2	55,9	106,86	50,96	191,2	77,93	24,2	51,20	27,00	211,6	31,98
10	Сыланская	240,5	80,8	115,55	34,747	143,0	95,53	35	44,54	9,54	127,3	40,15
11	Телейская	562,8	32,5	38,57	6,07	118,7	39,32	14,1	13,72	-0,38	97,3	14,32
12	Хадарская	278,6	41,7	49,40	7,702	118,5	46,32	18,1	23,82	5,72	131,6	22,45
13	Хатылынская	323,0	37,1	41,02	3,92	110,6	32,99	16,1	18,00	1,90	111,8	15,03
14	Хаяхсытская	293,4	31,9	42,13	10,232	132,1	32,15	13,8	18,66	4,86	135,2	11,57
15	Хоптогинская	744,7	67,3	90,50	23,2	134,5	70,15	29,2	33,60	4,40	115,1	24,86
16	Чакырская	440,8	51,2	92,33	41,127	180,3	78,79	22,2	37,95	15,75	170,9	30,40
17	Чурапчинская	436,5	34,4	29,39	-5,01	85,4	10,63	14,9	8,98	-5,92	60,3	5,54
	По улусу:	7055,00	792,00	1098,90	306,90	138,75	816,01	343,20	458,26	115,06	133,5	330,61

Бэс ый түмүгүнэн, 792 тоннаны ыаҕы былаан 1098,90 тоннанын толорулунна. Ыам ыйдаах былаан 343,20 тонна буолуһуна, 458, 26 тонна ыаһына. Быһырыллыгы тустаах көмгэ 816 тонна, ыам ыйыгар 330,61 тонна ыаммыт.

Ордук үчүтэй көрдөрүүнү бэс ыйдаах былааннарын 241,3 бырыһыан толорбут Алагар, 191,2 бырыһыан ылбыт Соловьев, 180,3 бырыһыаны ситиспит Чакыр, 147,9 бырыһыанна тирдибит

Арылаах, 145 бырыһыанна тирдибит Бахсы үлэһиттэр. Оттон мелтэх үлэһиттэринэн 79,7 бырыһыаны ыан иһэр Болтоно, 85,4 бырыһыаны ыабыт Чурапчы селиэннэтэ буолулар.

Ыам ыйдаах былааны 227,1 бырыһыан толорбут Алагар, 211,6 бырыһыаны ситиспит Соловьев, 170,9 бырыһыаны ыабыт Чакыр, 138, 1 бырыһыаны ыабыт Арылаах нэһилиэккэргэ үчүтэйлик үлэһиттэр. Быһырыан ыам ыйыгар 330,61 тонна ыаммыт.

Көрдөрүү бэс ый түмүгүнөн, ыам ыйыгар даһаны быһырыллыгыттан лаппа ураах. Ол эрэри, ыам ыйдаагы былааннарын Хадаар, Болтоно, Чурапчы нэһилиэккэргэ толорботулар. Төлөй 5 ыйдаах былаанын 118,7 бырыһыан толорбут буолуһуна, ыам ыйыгар 97,3 бырыһыан толордо. Ыам ыйыгар Болтоно былаанын 95,1 бырыһыан толордо. Онон бу тэтиминэн үлэһиттэринэн, сайылаахтарга таһыстаахтарына былааннарын ситиһэр кыахтаахтар.

ВЫПОЛНЕНИЕ ЗАДАНИЯ ПРАВИТЕЛЬСТВА РС (Я) 2016 ГОД

Наименование	ед. изм.	выполнение заданий за январь - май месяцы							выполнение заданий за май						
		План на 2016 г.	Факт 2016 г.	Разница от плана	% вып.	факт 2015 г.	2016 г. к 2015 г. (+ -)	В %	План на май	Факт май	Разница от плана	% вып.	факт 2015 г.	2016 г. к 2015 г. (+ -)	
Заготовка молока	тонн	7055	1098,91	5956,09	15,58	816,07	282,8	134,7	343,4	458,27	114,870	133,45	330,67	127,60	
Цельномолочная продукция	тонн	2000	740,87	1259,127	37,04	628,76	112,1	117,8	104,0	105,38	1,383	101,33	91,02	14,36	
в тч из цельного молока	тонн	1859,8	670,90	1188,897	36,07	608,02	62,9	110,3	104,0	105,38	1,383	101,33	91,02	14,36	
из сухого молока	тонн	140,2	69,97	70,234	49,90	20,74	49,2	337,3	0,0	0,00	0,000	0,00	0,00	0,00	
Масло сливочное	тонн	216	16,46	199,537	7,62	11,06	5,4	148,9	10,0	12,37	2,373	123,73	9,45	2,92	
Мясо и субпродукты I кат.	тонн	100	4,62	95,38	4,62	11,91	-7,3	38,8	0,0	0,00	0,000	0,00	0,00	0,00	
Мясные полуфабрикаты	тонн	30	14,29	15,711	47,63	9,92	4,4	144,1	2,0	2,38	0,379	118,95	3,17	-0,79	
Колбасные изделия	тонн	20	9,47	10,53	47,35	8,28	1,2	114,4	2,0	1,46	-0,540	73,00	1,64	-0,18	
Кисломолочная продукция	тонн		131,56			102,31	29,2	128,6		17,99			3,13	14,9	

ЫНАХ БУОЛАР КЭСКИЛЛЭЭХ СҮӨНҮНҮ ТАЛЫ

Ынахтан үүтү ылыы ынамыксыттан улахан тутуруктаах. Ынамыксыт үлгү кинигтэн бэрт элбэх сырамы, ахсаабат кыһамныны эрэйэр. Ынамыксыттар тус бэйэлэрин үлгүлэрин сыһыаннара, дьобурдара, биллэлэрин таһымын үлгү элбэи быһаарар. Сүөһү да кыһамнылаах сыһыаннаа наадыйар. Ити, биллэн турар, сана үлгүлэринтэн ураты болжолтолоох сыһыан эрэйилэр.

Улахан болжолто сүөһүнү аһылыгынан хааччыйыта, эрдэ төрөгүүгэ уурулар. Күһүнүн от халдарыйан, сайылык халтаннаан, үүт түһэрин сааһа, быһар оторлохун дэи тэриллэр, ону тэнэ араас эбни аһаты, хоһобур, халпыыста сыйыргыт, зелена, уо. д. а. буолуохтарын сеп. Оччоно, күһүн үүт эмискэ түһүүт таһаарылыба; ынах ынаар кэмэ уһаан бэриэн сеп.

Ынах буолар ыччат сүөһүнү үөсөтүн талан хаһыарылар, ыччат сүөһү кэлүөнэ аайы тороһууттарын ээр

улам тупсарылан иһэр буолабына, бородууксуйаны ылыы таһыма үрдүүр. Ити – племенной үлэ биэр боччумнаах соруа. Үөсөтүн халар сүөһүлэр икки үөргэ араасаллар: буоһатылар саастарын ситэ илгэстэргэ уонна буоһатылар саастарын сипииттэргэ. Маньык тус-туһунан үөрдэри тэрийэн, тус-туһунан сирдэринэн тутуу дээр сүөһүлэр эрдэ буоһууларын тохотуу уонна буоһатылар сүөһү, төһө кыалларын, кытараабытын сипииттэргэ кыады бэриэр.

Учуонайдар ынах төһө үүтү бэриэстэргэ кини өссө ныйрой сааһыгар, 6-12 ыйын сипииттэ биллэр диилэр. Ол иһин кыратыттан үчүгүйдик көрдөххө-харайдааха, инниаттын элбэх бородууксуйалаах сүөһүнү нитэн таһаарыаха сеп. Ийтин уоһабын толору туһамыт ныйрой чөгөн-чэбдик, төрөлкөй буолар. Икки ый устата ыаммыт үүтү иһэрдилиэхтээх, оттон оокруаг ныйройн үс ыйга тийэ аһатыаха сеп. Ыччат сүөһүнү кыра эрдэбиттэн

үчүгүйдик төлөһүтэн иитингэ, ныйройн иһинэн аһатан иити ыаммытын олохтоонун үчүгүйдик усулуобуйаны үөсөтүнгэ. Ныйройдэри 6 ыйыгар дээр аһаты схематыгар ыаммытын үүт аһаар окус буоларга аналлаах племенной окус ныйройдэргэ 300 кг, племенной тыһыларга 200 - 250 кг; оттон таһаарынай ныйройдэргэ 180-200 кг, сэлпэростэрдэммит үүтү 400-500 кг, бурдугу 80-120 кг уо. д. а. аһаарытар эбиксэ сеп.

Үөсөтүн халарылар ыччат сүөһүнү 6 ыйыттан, кэлин бастагы кыһыныгар, суукаа ортоһунан, 500 грамм, оттон мөчүрэнгэ 750-800 грамм улаатыннардааха, булгараа саастаах тыһаас ыйааһына 33-350 килтэ тийиэн сеп. Сана төрөбүт бургунастары, бастагы лактацияларын көрдөрүүтүн, кэскилэрин быһаарылар. Үрдүк үүттээхтэр ынаха таһаарылылар, намыһах, татым үүттээхтэр экэ ытылылар.

Тыһаалар төрөхтэрин икки ый инниттэн массастан сипиитэрин сайылларалар, төрүүлэрин кытары аһаах хонот, рэйдойга туруоруллар. Ити кэмгэ кинилэр аһааһына наадыйылар биллэрлик улаатар. Ол кинилэр бородууксуйаны бэриитэрин таһынан, ыйааһына сипииттэргэ, ууһуур дьобурдара аһарбака барарыгар надыарыттан таһар.

Түмүктэн эттэххэ, үчүгүйдик талы уонна сүүмэрдэһин күүһүн ытылыбыт иитилэр төрөх улахан сүөһү буолор дээр, улаатарыгар бары кэрдик кэмнэ кэлиилбиксэ бардаһына эрэ, бары өтүнэн кэскилээх сүөһү буоларыгар кыаһтар үөсүүлэр.

М. М. САВВИНА,
ороспүүлүк агропромышленнай
комплексин сүбүлүр
методологический киһин
Чурапчы улусунаагы бэрэстэбинэ-

ДУОҢУЙА СЫННАННЫБЫТ

Сыһыта үчүгүйдик үлгүлэр коллективтар үлгүлэрин сыһыаннара путевкалары аһаар үтүө үтэ олохтоһо. Билиги коллективныт Москвада „Бэс Чада“ санаторийга сыһыанан кэтиргэ алта киниэхэ путевка бэриитэ.

Зинаида Алексеевна Макарова (микробиолог) салайааччылаах Мария Дмитриевна Евграфова (оскуота оҕолоругар аһылык оторор комбинат кинигэ), Надежда Иннокентьевна Говорова (ЧМЗ мастара), Екатерина Александровна Филиппова (Чакырдаагы арыы сыһыан лаборатория), Валентина Елисеевна Сысолова (Милдабайытаагы арыы сыһыан), Ульяна Гавриловна Софронова токус күн сырыттылар.

М.Д. Евграфова санаторийга сыһыаннарын туһунан биллэрэр: „Бары, кэтир күнүгүт сыһыанар комитет таһынан. Тэрииттэ салалтатта хамнаһытын эрдэ бэриитин таһынан, кэмэ быһылытын,

быстах тутарбылар эбни халчы бэриитэ.

Иккили эттэххэ сана дьэстэргэ 50-чалыы кэлини түһэрлэр. Хоско иккили кини олохтоолар. Усулуобуйа бары өтүнэн табыастаах. Сарсыарда 7 чааска туруоран зардалаһаллар. Эт-

х а а а н чэбдириниттэр, доруобуйаны көрүүгэ-истингэ улахан болжолтоһорун уурулар эбит. Быраастар хас биридэһитин бэрэбэриэстэн баран, бөлөхтөргө араараллар. Хоһобур, сүрүдү, тыһыны оҕа эһииттэр. Бассейн, тренажерлар үлгүлэр. Араас ыһаалары тутталлар—уюкка сыһаараллар, ингалация оноролор, ванналары аһаараллар.

Күнүгэ түөрт аһаталлар. Астары — үчүгүйдик, фрукта, сок, салаат араастара бааллар. Оноһор, сахалыы астары — ис миннэ, бурдук астары, о.д.а. аһааһытын сеп. Араһылар программа Санкт-Петербурга баран кэлиит. Окус кыраһаабай музей курдук куорат. Итингэ экскурсиялар, көрөн-истэн аһыныбыт.

„Бэс Чада“ сыһыбыт күнүгүт биллэркэ аһаар. Дьобууа сыһыанан, дойдубут отонистын Москваны көрөн кэлиит. Тэрииттэ салалтатта, профсоюзай комитеттэргэ махтанабыт“.

ТЭТТИК СОНУННАР

Согурууттан аһааһыбыт сүөһүлэр Ойулуун Төһүгэстэбэр эйиһэ тураллар. Бэс ыйын 11 күнүгэр карантиннара бүтүөтүк. Токус хаһаайыстыба ыларга сайаапка түһөрбүт. Улаус үрдүнэн 4644 сүөһү төрөтө.

х х х

Болтонно иһин Чусраайыта үрдүгэр турар „Сирэм“ сайылыка Спиридон Иустяков уонна араа Кыла Уһуобун үрдүгэр баар „Эрал“ сайылыка Алексей Иванов салайар коллективнара сайылыка таһарга бэлэмнэллэр. Бу фермаларга электро-уота баар. Билигин өрөмүөн үлгүн түмүктэн эрдэлэр.

х х х

Өрөспүүлүкэ салаатта, Тыа хаһаайыстыбатын министроститетэ оттоһунта от ыйын сааһааныта киниргэ соруудаһаар. Бу күнүгэ оттуур таһынык өрөмүөнүн түмүктүүр, хоһуу үүнүүтүн көрөр соруу турар.

Саргылана СПИРИДОНОВА

САЙЫЛЫК ЫРЫАТА

Түтүк сымта сааһыттар тарбаар
Төрүр буруу ырыаһа тыһылар
Ынах сүөһү мөчүрэн кэтир
Ынаһынан иһэрэн ырыаһа

биллэрэр
Сайылык ырыата, сайылык
туоната
Сааһа, оо, күндү буолаа!

Бу курдук куруутун буолуостун
Дайбарай тайаһа туруостан
Сыһыта сыһыбыт

тыһыбырдын
Сааһыт саргыта сайылыт
Сайылык ырыата, сайылык
туоната
Сааһа, оо, күндү буолаа!

Сыһыарыны бэрииттэ Алексей СЛЕПЦОВ.

